

REVISTA „CRAVATA ROȘIE”

Simona PREDA

Abstract: „Cravata Roșie” (The Red Tie) magazine (1953-1967) was a monthly publication for pioneers and schoolchildren, edited by the Central Committee of the UTM (Union of the Working Youth). It played an extraordinary propaganda role and was highly ideologized with the goal of forming young „new people” in accordance with the regime theses. The publication mainly addressed children aged 7 to 14, practically attending elementary and junior high-school education. The content of the educational pages of this magazine were in the spirit of values of the collectivity, illustrating the special valences of the main actor of the new contemporary communist stories. In the pages, evident or hidden among the lines, all the changes at the top of the leadership were reflected: Stalin’s death (1953), the Red Army retreat (1958), or Gheorgiu-Dej’s Declaration of the April 1964.

Keywords: „Cravata Roșie”, propaganda, education, magazine, communism, Stalin.

Revista „Cravata Roșie” (1953-1967) a fost o publicație lunară a Pionierilor și Școlărilor, editată de Comitetul Central al Uniunii Tineretului Muncitoresc. A avut un extraordinar rol propagandistic și a fost puternic ideologizată, având ca scop formarea tinerilor „oameni noi” în acord cu tezele regimului¹. Publicația² se adresa în special copiilor cu vârste cuprinse între 7 și

¹ Nu se poate efectua o analiză asupra presei și publicațiilor literare cu conținut istoric din anii comunismului fără a se încadra în prealabil fenomenul în câmpul și contextul

14 ani, practic școlarii de clase generale și de gimnaziu, iar educația în paginile acestei reviste se făcea în spiritul valorilor colectivității, ilustrându-se valențele deosebite ale acestui ins nou, actorul principal al noii istorii comuniste contemporane.

Publicația a debutat sub semnul internaționalismului proletar³ – pe frontispiciul primei pagini trona sloganul „În luptă pentru cauza lui Lenin și Stalin înainte!”⁴ – și se poate spune

că a urmărit fidel toată ideologia oficială (a funcționat ca un barometru) a regimului până în anul 1967, când a fost înlocuită cu revista „Cutezătorii”⁵.

politic și între granițele pe care acestea i le stabilesc. Dat fiind că niciun fenomen din sfera sau din câmpul educațional nu era lăsat la voia întâmplării, întreaga literatură emisă în această perioadă a comportat și suferit cenzura, mutilarea și transformarea aferente pentru a corespunde scopurilor regimului. A rezultat o creație într-un contrast frapant cu tradiția interbelică, una cu un puternic conținut ideologic, agitatoric și urmând cu obediență canoanele unei doctrine estetice de import, realismul socialist (pentru detalii vezi și Simona Preda, *Patrie română, țară de eroi*, prefață Vladimir Tismăneanu, Curtea Veche Publishing, 2014, p. 121-188 și 353-409).

² „Cravata Roșie” (1953-1967), revistă pentru pionieri. Revista se adresa școlarii din clasele V-VIII, editată lunar cu un tiraj mediu de 34.000 de exemplare. Primul număr a apărut pe data de 1 aprilie 1953 (ca numerotație numărul 7 în continuarea revistei „Licurici”). În mai 1956 (numărul 6) publicația sărbătorește cu mult fast 10 ani de la apariție: este un număr omagial foarte bogat ilustrat. (pentru detalii vezi articolele publicate un an mai târziu, respectiv *La a zecea aniversare a revistei Cravata Roșie* în „Cravata Roșie” nr. 5/1957, p. 3 precum și *La zece ani de la apariție*, în „Cravata Roșie”, nr. 3/1957, martie, p. 1). În octombrie 1967 publicația dispare, în locul său și al „Scânteii pionierului” apare periodicul „Cutezătorii”.

³ „Elevii pe care îi creșteți astăzi în școală vor fi stahanoviștii de mâine” – pornind de la această formulă demagogică se scoteau în evidență atât superioritatea omului sovietic, cât și atitudinea sa față de muncă, întrucât reforma învățământului de la 1848 a avut ca scop și „cultivarea de zi cu zi a unei atitudini comuniste față de muncă, față de proprietatea socială, socialistă”, iar în acest sens rolul educatorilor, al școlii și implicit al manualelor și al presei pentru copii era esențial, deoarece trebuiau aduși ei înșiși la starea de proletari, „proletari intelectuali”. (pentru detalii vezi ANR, *fond CC al PCR – Cancelarie*, Dosar 58/1948, f. 57).

⁴ Ulterior anului 1955, sloganul va fi „Proletari din toate țările, uniți-vă! La luptă pentru cauza Partidului Muncitoresc fii gata!”.

⁵ „Cutezătorii” (1967-1989), revistă săptămânală pentru copii și adolescenți, apărută din luna septembrie a anului 1967. Ultimul număr a apărut la data de 21 decembrie 1989, cu doar o zi înainte de căderea regimului comunist. Revista a fost editată de către Consiliul Național al Organizației Pionierilor. Înlocuiește vechea revistă „Cravata Roșie”, iar în alegerea titlului a manifestat interes și s-a implicat personal

În paginile ei, evidente sau ascunse printre rânduri, s-au reflectat toate schimbările⁶ survenite la vârful conducerii, vizibile odată cu moartea lui Stalin (1953), retragerea Armatei Roșii (1958)⁷ sau Declarația deșistă din aprilie 1964. Din punct de vedere propagandistic, în numărul 3 din martie 1957, pe prima pagină a revistei se afla formulat programul după care se ghida în acel moment publicația, „reflectând tot mai multilateral problemele vieții pionierești și ale școlii, oglindind mai amplu transformările sociale din țara noastră, educând copiii în spiritul devotamentului față de partid și patrie, al prieteniei între popoare, pentru cauza socialismului și pentru apărarea păcii”⁸.
- drepte

Din perspectiva persistenței unor teme și a unor subiecte legate de istorie⁹, putem considera că revista a traversat trei etape distincte: o primă etapă (1953-1958) în care textele cu conținut istoric stăteau sub patronajul

însuși Nicolae Ceaușescu. (pentru detalii vezi *Stenograma Ședinței Secretariatului CC al PCR din ziua de ziua de 18 octombrie 1977*, vezi și ANR, *fond CC al PCR, secția Propagandă și Agitație*, dosar nr.10/1967, f. 23).

⁶ După moartea liderului de la Kremlin (1953), Gheorghe Gheorghiu-Dej joacă abil la București spectacolul desovietizării, continuând, cu mici retușuri, o politică stalinistă fără Stalin (vezi și Vladimir Tismăneanu, *Stalinism pentru eternitate*, Editura Polirom, Iași, 2005, p. 161). A fost perioada în care s-a practicat totuși un oarecare dezgheț în zona culturală și implicit publicistică, cu condiția ca linia literară să se orienteze către înfierarea trecutului generator de numeroase inechități sau către preamărirea noilor realități. La nivel propagandistic a fost resuscitat clișeuul luptei de clasă, iar la nivel ideologic a fost reafirmată valabilitatea marxism-leninismului. Personalitățile care nu s-au aliniat noii direcții impuse culturii române au fost eliminate din publicații, iar cenzura a fost aplicată drastic pentru a elimina orice aducea a „naționalism”, „obiectivism” sau alte forme de manifestare ale „decadenței burgheze”. Secția numită Propagandă și Agitație a CC al PMR, pe lângă celelalte atribuții, avea să se ocupe cu aniversările importante ale poporului rus, având grijă să fie sărbătorite mai mult acestea decât cele românești.

⁷ Horomnea Dragomir, *Vanea* în „Cravata Roșie”, nr.8/1957, august, p. 29. vezi și articolul semnat de Toma Atanasie intitulat *Adevărata prietenie* în „Cravata Roșie”, nr. 2 din februarie 1955, p. 9.

⁸ Revista a avut, începând cu anul 1953, o apariție bilunară (24 de pagini alb-negru și o culoare), format A4, iar din anul 1954 apariția a fost lunară, cu un format tot A4, conținând 32 de pagini. La zece ani de la apariție, revistei „Cravata Roșie” i-a fost conferit din partea Prezidiului Marii Adunări Naționale a RPR Ordinul Muncii – clasa a II a, pentru merite de seamă în opera de educare a pionierilor și școlarilor.

⁹ Eugen Negrici, *Literatura română sub comunism*, Editura Fundației Pro, București, 2016, p. 24.

istoricului Mihail Roller, articolele erau pătrunse de spiritul internaționalist¹⁰ proletar și exista o puternică azeziune vis-à-vis (de preferat *față de*, e incorect *vis-à-vis*) de mase și mai puțin față de personalitățile istorice. Este momentul în care doar anumiți lideri – cei marcați de sentimente revoluționare – au trecut grila ideologică, altfel spus erau menționate doar acele personalități cu vocație revoluționară. Așadar în paginile revistei îi regăsim pe Tudor Vladimirescu, pe Nicolae Bălcescu¹¹, ba chiar și pe domnitorul Dimitrie Cantemir – care avusese certe relații cu lumea de la răsărit. Tot acum, lupta de clasă ca motor al istoriei și revoluțiile ocupau întregul discurs față de trecut, iar eroii sovietici¹² erau popularizați în exces. Axele directoare ale articolelor au fost internaționalismul și devotamentul fără limite față de URSS¹³. Iată și câteva exemple de articole din această perioadă: *Amintiri despre Karl Marx*, *Așa era Lenin*, *Nicolae Bălcescu, marele revoluționar și luptător de la 1848*¹⁴, *Eroii Comsomolului*¹⁵, *Marea Revoluție Socialistă*¹⁶ etc.

O a doua etapă (1958-1964) din perspectiva tematicii se caracterizează prin diminuarea discursului rollerian, precum și prin reluarea temelor cu mesaj marxist-leninist. Tot în această perioadă apar articole referitoare la ilegaliștii români, până acum surclasați de eroii sovietici care cunosc un veritabil declin de popularizare. Dintre liderii și ideologii sovietici singurul prezent rămâne Lenin, însă articolele ce îl au ca subiect prezintă mai degrabă întâmplări legate de copilăria și tinerețea sa. Discursul despre trecut începe să conțină referiri la domnitorii români, la uniri și la momentele de glorie din cel de-al Doilea Război Mondial, ba mai mult, articolele de istorie contemporană prezintă

¹⁰ Doina Sălăjan, *Despre eroism*, în „Cravata Roșie”, nr. 2/1958, februarie, p. 8.

¹¹ Mitul referitor la Nicolae Bălcescu a traversat toate etapele comunismului și a fost racordat la toate schimbările ideologice, interesul propagandei mutându-se de la singurul revoluționar român premarxist, la gânditorul democrat de talie europeană, până la luptătorul tenace pentru unitatea și independența națiunii române. Apogeul mitului s-a conturat în perioada 1948-1960 (pentru detalii vezi Adrian Drăgușanu, *Nicolae Bălcescu în propaganda comunistă*, în *Miturile comunismului românesc*, vol. I, coord. Lucian Boia, Editura Universității din București, București, 1995, p. 132).

¹² Anna Nikiticiina, *Și el a fost pionier*, în „Cravata Roșie”, nr. 1/1959, ianuarie, p. 14.

¹³ Pentru mai multe detalii vezi lucrarea *Pentru realismul socialist în literatură și artă*, ESPLA, 1951

¹⁴ Mihaela Monoranu, *La Muzeul de istorie a PMR*, în „Cravata Roșie”, nr. 7/1959, p. 7.

¹⁵ B. Caragiale, *Zile de luptă* în „Cravata Roșie”, nr. 8/1959, p. 5.

¹⁶ Maria Banuș, articol fără titlu, aniversar în „Cravata Roșie”, nr. 4/1959, aprilie, p. 1.

acum episoade din activitatea PMR. Dat fiind că în 1958 Armata Roșie a părăsit țara, articolele referitoare la prietenia româno-sovietică încep să dispară, iar momentul 23 August s-a transformat într-o victorie a partidului și poporului, dar cu puțin „ajutor rusesc”. Axa directoare a acestei perioade a stat sub semnul luptei de clasă și al leninismului¹⁷ ca ghid ideologic. Câteva exemple tematice din această perioadă: *În familia Ulianovilor, Lenin și copiii, Întâmplări din războiul antihitlerist*¹⁸, *Filimon Sârbu*¹⁹.

În ultimii ani ai apariției (1964-1967) au dispărut în totalitate temele legate de prietenia româno-sovietică și de eroii bolșevici (cu excepția notabilă a lui Lenin). În contextul emancipării promovate de Declarația dejistă din 1964²⁰, discursul istoric a pus un accent deosebit pe momentele de unire ale

¹⁷ G. M. Krijanovski, *Amintiri despre Lenin*, în „Cravata Roșie”, nr. 4/1956, p. 1; N. A. Semașko, *Lenin și copiii* în „Cravata Roșie”, nr. 1/1964, p. 6; Maxim Gorki, *Lenin*, în „Cravata Roșie”, nr. 4/1964, p. 10; Boris Polevoi, *Să învățăm ca Lenin*, în „Cravata Roșie”, nr. 1/1964, p. 6; N. Krupskaja, *Amintiri despre Lenin*, (fragmente), în „Cravata Roșie” nr. 1/1964, p. 4; S. M. Kirov, *Om și tovarăș*, în „Cravata Roșie”, nr. 1/1964, p. 5; S. K.Ghil, *Lenin și copiii*, (fragmente din volumul *Șase ani cu Lenin*), în „Cravata Roșie”, nr. 4/1964, p. 11; Tiberiu Utan *Lenin*, în „Cravata Roșie”, nr. 1/1964, p. 5; Victor Tulbure, *Lenin*, în „Cravata Roșie”, nr. 11/1964, p. 2.

¹⁸ Mihai Gafița, *Micul partizan*, în „Cravata Roșie”, nr. 8/1959, p. 8-9; N. Minei, *Manifestul*, în „Cravata Roșie”, nr. 7/1953, aprilie, 1953, p. 6; H. Zincă, *Ucenicul*, în „Cravata Roșie”, nr. 9/1959, septembrie, p. 11; Idem, *Eroul de la Sofronea*, în „Cravata Roșie”, nr. 8/1959, august, p. 24.

¹⁹ Maria Popescu, *Filimon Sârbu*, în „Cravata Roșie”, nr. 7/1959, iulie, p. 7.

²⁰ Declarația din aprilie 1964 a oficializat practic noua direcție a politicii românești. Perioada a fost traversată de o oarecare relaxare ideologică, o formulă care s-a prelungit dincolo de dispariția lui Gheorghiu-Dej. S-a continuat totuși o politică de mobilizare a societății, deși la nivel conceptual au fost utilizate cu abilitate „naționalismul” și „modernizarea” ca instrumente ale manipulării. Scopul nedeclarat și dificil de atins al politicii lui Dej era de a menține relații neconflictuale cu noii lideri sovietici, fără a-i urma însă în demersurile lor de demolare a mitului stalinist și de a-și masca stalinismul propriu într-o formulă naționalistă ce s-a dovedit convingătoare pentru românii animați de o vie aversiune față de hegemonia sovietică. Obligațiile față de internaționalismul proletar nu mai aveau să primeze, iar la nivel mental, în societate, au început să fie valorificate sau cel puțin vehiculate, concepte-cheie ale identității (patrie, națiune, familie) cu puternic impact în cultură, implicit literatură și presă (pentru detalii vezi și Stelian Tănase, *Elite și societate. Guvernarea Gheorghe Gheorghiu-Dej 1948-1965*, Editura Humanitas, București, 1998, p. 67, precum și Vladimir Tismăneanu, *Fantoma lui Gheorghiu-Dej*, Editura Univers, București, 1995).

românilor, pe ideile naționale, pe locurile memoriei cu închisorile unde fuseseră închiși sau au activat cei mai buni fii ai partidului, pe cel de-al Doilea Război Mondial cu momentul 23 August care devine acum o victorie exclusivă a poporului și partidului. O atenție deosebită este pusă acum și pe frumusețile patriei, ba chiar există un ciclu de articole referitoare la vechimea unor mănăstiri din Bucovina. Articolele stau sub semnul unui patriotism accentuat: *Săgeata Putnei, Drumetind prin patria noastră dragă, Eroism fierbinte, Șase ani cu Lenin*.

Forurile diriguitoare ale publicației apreciau în momentele de bilanț că:

„Revista pentru pionieri și școlari a adus o contribuție importantă educării comuniste a pionierilor și școlarilor și a ajutat la îmbogățirea literaturii. (...). Cititorii, copiii au găsit în paginile revistei „Cravata Roșie” răspunsuri la mai multe dintre întrebările la care ei și le pun privind cunoașterea naturii, frumusețile patriei, viața nouă care se făurește pe cuprinsul țării, viața școlilor din alte țări”²¹.

Dintre autorii popularizați în paginile acestei reviste îi menționăm pe: N. Ostrovski, Al. Fadeev, A. Gaidar, N. A. Semașko, N. Krupskaja, iar dintre cei români îi amintim pe prozatorii: Mircea Sântimbreanu, A. Rogoz, B. Popescu, Petre Luscalov, Toma Atanasie și pe poeții: Eugen Jebeleanu, Victor Tulbure, Mihai Beniuc, Demostene Botez, Tiberiu Utan, Maria Banuș. Este doar o listă orientativă a celor care s-au remarcat cu un număr relativ mare de articole publicate în paginile revistei cu mențiunea că scriitorii români s-au „specializat” benevol sau obligatoriu pe un anumit segment tematic istorico-ideologic și au activat în perioade diferite ale publicației²².

Concluziile ce se desprind în urma analizei pun în evidență faptul că,

²¹ *La a zecea aniversare a revistei „Cravata Roșie”, în „Cravata Roșie”, nr. 3/1957, martie, p. 1.*

²² Din această perspectivă internaționalismul a fost glorificat cu precădere de către A. Toma, partidul a constituit subiectul predilect al lui Jebeleanu și mai târziu V. Tulbure, H. Dragomir a cimentat prin versurile sale prietenia româno-sovietică, M. Banuș a servit prin poezii înflăcărâte lupta de clasă și ilegalității, Luscalov a descris în paginile sale eroismul puternic al soldaților români, iar Sântimbreanu a fost scriitorul-simbol al anilor pseudo-liberalizării dejiste etc. (pentru detalii vezi Simona Preda, *op. cit.*, p. 122-180).

în perioada de început a difuzării revistei (1953), publicația părea caracterizată, ca și întregul context românesc de altfel, de o puternică obediență față de URSS. Spațiul lecturii era populat de eroii sovietici, bravi luptători în numele bolșevismului și al „mersului înainte al istoriei”, iar articolele preamăreau cu promptitudine imaginea „fraților de la Răsărit”. Prima eroii sovietici și nici nu avea cum să fie altfel, întrucât România avea o poziție subordonată. Cu timpul lucrurile se mai schimbă, iar la rampă sunt promovați și actorii ai spațiului nostru, la început timid, apoi din ce în ce mai mult, până când influența sovietică abia se mai resimte.

În ce privește fotografia liderului român, Gh. Gheorghiu-Dej, acesta a apărut abia într-unul din numerele din anul 1959, într-un articol ce făcea referire la momentul 23 August²³. După această dată Gheorghiu-Dej a mai beneficiat de două apariții, ambele postume, moment în care i-au fost închinată și sensibilele versuri: „O, timp! cu pasul tău tu ștergi/ Aproape tot pe unde mergi./ Dar el în inimi e ascuns/ și-acolo-i loc de nepătruns”²⁴, după care liderul român a fost trecut în uitare. Nici chiar succesorul său, mai tânărul Nicolae Ceaușescu, nu a beneficiat în paginile revistei de un adevărat cult al personalității. Secretarul general al partidului din 1964 nu este prezent în cuprinsul articolelor și nici fotografia sa nu apare publicată. Această stare de fapt decurge din realitatea momentului în care focalizarea se făcea pe re consolidarea partidului, iar accentul se punea pe istoria PCR și mai puțin pe lider. Este strategia propagandei de a-și apropia din nou masele strângând rândurile sub deviza liberalizării, a patriotismului și a redescoperirii valorilor naționale. Există, într-unul dintre numerele revistei din 1966 un citat din secretarul general al partidului, fără fotografie însă, iar dedesubt un articol referitor la Ștefan cel Mare intitulat „Săgeata Putnei”²⁵.

Observațiile referitoare la tematică și gen sunt așezate și sub forma unor tabele. Acestea ilustrează apariția și menținerea unor articole referitoare la lideri și maniera în care Lenin s-a detașat treptat, an după an, față de succesorul său, Stalin, depășindu-l. Raportul referitor la apariția articolelor

²³ Autor necunoscut, *23 August*, în „Cravata Roșie”, Nr. 8/1959, din data de 1 august, p. 14., un articol cu fotografie.

²⁴ Autor necunoscut, *O, timp!*, în „Cravata Roșie”, Nr. 4/1965, din data de 1 aprilie, p.13.

²⁵ Tita Chiper, *Săgeata Putnei*, în „Cravata Roșie”, nr. 3/1966, p. 14.

despre eroii ilegaliști și cele legate de istoria PCR constituie o altă temă de analiză întreprinsă asupra publicației. După cum rezultă din tabele, în urma cuantificării aparițiilor, lupta de clasă și eroii ilegaliști au fost treptat surclasați de ascensiunea partidului care, an după an, și-a legitimat, prin faptele trecutului, poziția de putere. Situația a reflectat în sine contextul ideologic și propagandistic care, către sfârșitul anilor 50, deși a mai marșat o vreme pe permanența luptei de clasă și a conflictului (fie el și în sensul eroismului ilegalist), a abordat mai degrabă o tematică mai puțin personalizată. Prin urmare, eroii ilegaliști Filimon Sârbu, Vasile Roaită, Ilie Pintilie și mulți alții au pierdut teren treptat în fața unor articole de genul *Istoria zbuciumată a poporului nostru, Din istoria partidului* sau chiar fraze pline de mândrie națională, omogenizând clasele și atenuând lupta, de tipul: „Peste tot, pe unde am trecut, am recunoscut patria cu frumusețile ei mereu sporite de harnicul nostru popor condus de PMR, căruia îi mulțumim pentru grija sa”²⁶.

Prietenia româno-sovietică a constituit una dintre temele majore ale publicației. Raporturile puterii politice de la București cu URSS-ul au fost reflectate în cuprinsul revistelor pentru copii, prin intermediul articolelor, povestirilor și poeziilor. Relațiile dintre cele două țări au fost vizibile în pagini atât prin intermediul articolelor referitoare la eroii sovietici (Pavel Morozov, Volodia Dubinin, Aleksandr Matrosov, Zoia Kosmodemianskaia etc.), cât și prin cele despre Armata Roșie eliberatoare. Scrise în note internaționaliste și având la bază mesajul profund obedient față de marele vecin de la Răsărit, aceste scrieri s-au integrat în linia politică urmată de regimul comunist românesc.

Festivismul prezent în cadrul revistei era centrat strict pe sărbătorile rusești, începând cu Marea Revoluție Socialistă din Octombrie care se aniversa în fiecare an cu entuziasmul unei sărbători naționale. Tonul călduros a început să se atenueze către sfârșitul anilor 50 odată cu plecarea Armatei Roșii de pe teritoriul țării²⁷. La fel și prietenia strânsă cu sovieticii. Au mai rămas încă o perioadă articolele referitoare la eroii comsomoliști, însă aceștia aveau să fie depășiți în curând de către eroii români ai legalității. Ba mai mult, către sfârșitul anilor 60, internaționalismul nu numai că a fost eliminat cu

²⁶ Autor necunoscut, *Drumețind prin patria noastră dragă. Patria și poporul*, în „Cravata Roșie”, nr. 8/1964, p. 26.

²⁷ În anul 1958-1959 s-a remarcat un număr sporit de articole față de perioada precedentă referitoare la relațiile apropiate dintre cele două țări.

desăvârșire din discursul ideologic din paginile revistei, dar chiar au apărut și articole referitoare la Unire, la momentele în care românii au fost uniți în jurul propriului interes național, întrucât „cărțile de istorie din trecut au ascuns și răstălmăcit, după bunul plac al stăpânilor, multe din adevărurile despre unire”²⁸.

Prin periodicitatea lor lunară sau săptămânală, publicațiile periodice, implicit revista „Cravata Roșie” au fost conectate în permanență la actualitate, furnizând micilor cititori date și repere privitoare la magia lumii comuniste în care își petreceau copilăria. Citite azi revistele descriu o Românie utopică și puțin hilară, populată de pionieri zâmbitori și profesori blajini gândind la unison, de copii angajați în demersuri entuziaste de colectare a maculaturii sau a fierului vechi și de depășire a planurilor, și mai cu seamă patronată de puternicul partid căruia toți cetățenii țării îi aduceau prinosul recunoștinței lor. În conformitate cu modelul comunist presa pentru copii era și ea o armă a puterii, menită să educe masele, să combată dușmanii și să elogieze regimul, constituindu-se în instrument al propagandei²⁹.

²⁸ B. Popescu, *O sută de ani de la Unire*, în „Cravata Roșie”, nr. 2/1959, p. 22.

²⁹ Trebuie menționat de asemenea că în contextul perioadei, dată fiind cenzura și puternicul impact al propagandei din paginile revistei, funcțiile principale ale presei au fost alterate. Funcția de „informare” a fost prima care a avut de suferit din cauza regimului – informația care se oferea era una validată oficial, oglindind o realitate filtrată, ierarhizată, reconstruită, din cuprinsul ei eliminându-se evenimentele negative și mai ales anulându-se neprevăzutul, care nu trebuia să existe într-o societate perfectă. Actualitatea era și ea eliminată, apărea doar glorificarea liderilor, a realizărilor și se criticau doar realitățile externe, în special cele din țările lagărului imperialist. Monopolul informației astfel filtrate îl lipsea pe tânărul cititor de posibilitatea comparației, acesta neavând cum să decodifice mesajele decât prin prisma educației primite, fără să pună la îndoială ceea ce i se furniza. O altă funcție a presei, cea de „divertisment”, de petrecere a timpului liber, a fost și ea deturnată de sistem. Fiind mijlocul cel mai comod și mai ieftin de relaxare, revistele erau pline de rubrici distractive (rebusuri, cuvinte încrucișate, anagrame, epigrame, cursuri de tricotate pentru fete etc.). Referitor la acest subiect este de precizat faptul că regimul comunist a acordat o mare importanță organizării timpului liber al elevilor, tocmai pentru a-i ține sub control și pentru a deturna subtil distracțiile tot către activități ideologice. Prin urmare, li se propuneau activități distractive cu scopuri utilitare, vizite la muzee sau monumente, erau îndemnați către cercuri științifice sau erau îndrumați către activități sportive (în cadrul acțiunii de pregătire pentru apărarea patriei). Funcția de „interpretare” a presei se referă la rolul acesteia de a furniza individului informația gata prelucrată. Este, cu siguranță, o funcție hipertrofiată a presei în comunism,

Imaginile fotografice și plastice reproduse pe copertă și în paginile revistei au avut rolul lor distinct în susținerea propagandistică a textelor cu conținut istoric și ideologic. Fie că reprezentau chipurile unor lideri (Stalin, Lenin, Dej) sau ale unor eroi (Zoja Kosmodemianskaia, Pavel Morozov), fie că prezentau compoziții mai elaborate (Lenin înconjurat de copii, Pavel Morozov părăsindu-și tatăl pentru a-l denunța), imaginile au creat o punte între cititori și autori, facilitând pătrunderea mesajului ideologic prin simboluri vizuale mult mai ușor de întipărit în memorie. Rolul imaginilor³⁰ a fost esențial, ele susținând din plin propaganda.

Articolele referitoare la ideologi și lideri comuniști
Studiu de caz: revista „Cravata Roșie” (1953-1967)

Anul	Subiectul	Nr. de apariții	Data apariției	Titlul și autorul articolului
953	M rx		Nr. 6/15 martie	- <i>Amintiri despre Karl Marx</i> de Lafargue (proză).
	L în		Nr. 2/15 ianuarie	- <i>Din copilăria lui Lenin</i> de Elisarova (proză). - <i>Lenin</i> (poezie, fără autor menționat).

Întrucât niciun fapt nu era prezentat ca atare, totul era gata interpretat. Astfel, elevul, cititorul, nu primea informația în stare pură, ci odată cu ea și modul în care trebuia privită aceasta. De o importanță deosebită era și funcția de „legătură” a presei, care reprezenta oportunitatea ca mii de oameni să poată fi conectați simultan la un eveniment. Din acest punct de vedere, regimul era extrem de vigilent, prin intermediul presei controla și strângea rândurile, ținând aproape cititorii. Existau mai multe metode prin care se făcea acest lucru, fie prin corespondențele săptămânale (atât între redactori și pionieri, cât și între pionierii români cu cei din alte zări ale lumii comuniste), fie prin premiile oferite la concursuri (*Spic cu spic patriei snop* – în „Cravata Roșie”). De fiecare dată tonul redactorilor respondenți era extrem de cald și de deschis, tocmai pentru a insufla încredere micilor cititori. Despre funcția de „culturalizare” a presei este suficient să menționăm că rolul acesteia se reducea strict la a înarma școlarii cu acea cultură necesară formării lor ca „oameni noi” ai sistemului.

³⁰ Pentru analiza imaginilor de presă, vezi Simona Preda, *op. cit.*, p. 388-409 (capitolul *Considerații referitoare la unele imagini ce însoțeau textele cu conținut istoric publicate în revistele pentru copii*).

Anul	Subiectul	Nr. de apariții	Data apariției	Titlul și autorul articolului
			Nr. 4/2 aprilie	- <i>Acolo unde a trăit și a lucrat V. Lenin</i> (articol, fără autor menționat).
	Stalin		Nr. 6/15 martie	- <i>Iubitul Stalin</i> , articol comemorativ, nr. 6 al revistei este în alb-negru (fără autor menționat).

954	Lenin		Nr. 2/15 ianuarie	- <i>L-am văzut pe Lenin</i> de C. Fediu (proză). - <i>Casa în care a murit Lenin</i> de V. Dulgaci (proză).
	Stalin		Nr. 12/5 decembrie	- <i>Mama</i> de B. Ivanter (poezie).

955	Lenin		Nr. 4/aprilie	- <i>Numele lui Lenin</i> de V. Emelianov (poezie)
-----	-------	--	------------------	--

956	Lenin		Nr. 4/aprilie	- <i>Amintiri despre Lenin</i> după G. M. Krijanovski (proză). - <i>Lenin iubea mult șahul</i> după G. M. Krijanovski (proză).
-----	-------	--	------------------	---

957	Lenin	0	Nr. 10/ octombrie	Articole scrise cu ocazia aniversării a 40 de ani de la Revoluția Socialistă din Octombrie 1917(fără autor menționat): - <i>Orașul revoluționar Leningrad.</i> - <i>Revoluția din octombrie și Lenin.</i> - <i>La Petrograd a sosit Lenin.</i> - <i>Bolșevicii pregătesc Revoluția Socialistă.</i> - <i>Ședința istorică.</i> - <i>Lenin și Revoluția.</i> - <i>Bolșevicii.</i> - <i>Lenin.</i>
-----	-------	---	----------------------	---

				- <i>Marea Revoluție și Lenin.</i>
--	--	--	--	------------------------------------

958	Lenin		Nr. 10/ octombrie	- <i>Poemul lui octombrie</i> (poezie, fără autor menționat). - <i>Balada</i> (poezie, fără autor menționat). - <i>În orașul natal al lui Lenin</i> (proză, fără autor menționat). - <i>Despre Marea Revoluție</i> (articol, fără autor menționat).
-----	-------	--	----------------------	--

959	Lenin		Nr. 10/ octombrie	- <i>Prin locurile pe unde a trăit Lenin</i> de Weiss (proză).
	Gheorghiu-Dej		Nr. 8/ august	- <i>Zile de luptă</i> de B. Caragiale – apare pentru prima dată publicată în revistă fotografia lui Gheorghiu-Dej (articol).

960	Lenin		Nr. 4/ aprilie	- <i>Speranța omenirii</i> de N. Minei (articol). - <i>Cântec pentru Lenin</i> de N. Tăutu (poezie). - <i>În familia Ulianovilor</i> de I. Mihua (proză). - <i>Legendă despre Lenin</i> de L. Seifili (proză). - <i>Așa era Lenin</i> de A. P. Subin (proză) - <i>Cu numele lui Lenin</i> (poezie, fără autor menționat). - <i>Versuri despre Lenin</i> de Viktor Bakov (poezie).
	Gheorghiu-Dej		Nr. 6/iunie Nr. 10/ octombrie	- <i>Trăiască al III-lea Congres al PMR</i> I. Brad (reportaj). - <i>Pacea, nobilă năzuință a omului</i> (articol, fără autor menționat).

961	Lenin		Nr. 4/ aprilie	- <i>Monumentul</i> (articol, fără autor menționat).
------------	-------	--	-------------------	--

962	Lenin		Nr. 4/aprilie	- <i>Lenin e cu noide</i> N. Matusoki (proză).
			Nr. 10/oct.	- <i>Marșul Revoluției</i> de Ștefan Iureș (poezie). - <i>Lenin</i> de Ion Sebereanu (poezie).
			Nr. 11/nov.	- <i>Lenin</i> de Dan Deșliu (poezie).

963	Lenin		Nr. 1/ian.	- <i>Dragostea cea mare</i> de Boris Polevoi (proză) - <i>Prima sarcină de partid</i> de Z. Voskresenska (proză)
			Nr. 11/nov.	- <i>Lumina lui octombrie</i> de Mihai Beniuc (poezie)

964	Lenin		Nr. 1/ ianuarie	- <i>Așa era Lenin</i> din amintirile lui N. Semașko (proză). - <i>Lenin și copiii</i> din amintirile lui N. Semașko (proză).
			Nr. 4/aprilie	- <i>Lenin</i> de Maxim Gorki (proză). - <i>Lenin și copiii</i> de S. K. Ghil (proză). - <i>Lenin</i> de Victor Tulbure (poezie).
			Nr. 11/nov.	

965	Gheorghiu-Dej		Nr. 4/aprilie	- <i>Gheorghiu-Dej</i> (articol, fără autor menționat). - <i>Nu te vom uita. În memoria tovarășului scump</i> de eleva Sabatura Monica (articol).
------------	---------------	--	------------------	--

966	Gheorghiu-Dej		Nr. 4/ aprilie	- <i>O vizită la Muzeul Doftana</i> (articol, fără autor menționat).
-----	---------------	--	----------------	--

Anul 1953 (apariție bilunară)

Nr. 2/15 ianuarie	- p. 3, <i>Din copilăria lui Lenin</i> de A. Elisarova (proză). - p. 5, <i>Lenin</i> (poezie, fără autor menționat).
Nr. 4/15 februarie	- p. 3, <i>Marea pregătire</i> de Al. Jar (proză, fragment).
Nr. 5/1 martie	- p. 23, <i>Pionierul erou Volodia Dubinin</i> de N. A. Semașko (proză).
Nr. 6/15 martie	- p. 4, <i>Amintiri despre Karl Marx</i> de P. Lafargue (proză).
Nr. 6/15 martie	- p. 2, <i>Iubitul Stalin</i> – articol comemorativ, nr. 6 al revistei nu este color, imaginile sunt alb-negru (fără autor menționat).
Nr. 7/1 aprilie	- p. 6, <i>Manifestul</i> (proză, fără autor menționat).
Nr. 8/15 aprilie	- p. 5, <i>Acolo unde a trăit și a lucrat V. I. Lenin</i> , din amintirile lui A. Semașko (proză).
Nr. 20/15 octombrie	- p. 4, <i>O călătorie prin istoria patriei noastre</i> (articol, fără autor menționat).

Anul 1964 (apariție lunară)

Nr. 1 (ianuarie)	- p. 4-5, <i>Așa era Lenin</i> , din amintirile lui N. A. Semașko (proză). - p. 6, <i>Lenin și copiii</i> , din amintirile lui N. A. Semașko (proză).
Nr. 4 (aprilie)	- p.10, <i>Lenin</i> (poezie, fără autor menționat). - p. 11, <i>Șase ani cu Lenin</i> de S. K. Ghil (proză).
Nr. 5 (mai)	- p. 13, <i>În focul luptei</i> de Ștefan Luca (proză).
Nr. 7 (iulie)	- p. 9, <i>Întâmplări din război</i> de Ștefan Luca (proză).
Nr. 8 (august)	- p. 2-3, <i>La douăzeci de ani</i> de Paul Anghel (proză). - p. 12-14, <i>Din zilele insurecției</i> de Aurel Ocneriu (proză). - p. 15, <i>Eroism fierbinte</i> (proză, fără autor menționat). - p. 16, <i>Porthartul</i> de Petre Luscalov (proză). - p. 26-27, <i>Întâmplări din războiul antihitlerist</i> de Ștefan Luca (proză).
Nr. 10 (octombrie)	- p. 10-11, <i>Toți pentru unul</i> de Constantin Ghiban (proză).
Nr. 11 (noiembrie)	- p. 2, <i>Lenin</i> de Victor Tulbure (poezie). - p. 4-5, <i>Memoria gorunului</i> de Paul Anghel (proză). - p. 6-7, <i>Trecătoarea</i> de Petre Luscalov (proză).



Fig. 1, 2, 3, coperti ale revistei „Cravata Roșie”
din diferite perioade, colecția autoarei.

Simona PREDA